

„Nem azon múlik...” – ex libris Miskolciensis – egy fejedelmi könyvtárban

PRÓKAI Margit

Miskolc könyvtárügye – „Nem azon múlik...”

Miskolc város közkönyvtárainak működését, a nyilvános könyvtárak ügyét a XX. század folyamán a történelmi helyzetek – nehézségek, háborús idők és társadalmi korszakok változásai – alakították. A század folyamán a szűkös körülmények, a kényszerűség, alulfinanszírozás és a pazarló párhuzamos működés összességében, paradox módon egyszerre jellemezte a miskolci könyvtárügyet.

A város könyvtártörténetében a XX. században két időszak alatt is jellemző volt, hogy a közkönyvtári feladatot párhuzamosan két intézmény is ellátta. Az egyik ilyen időszak az 1900–1914 közé eső intervallum, mivel ekkor még létezett az első, evangélikusok által működtetett nyilvános könyvtár, és már megkezdte munkáját a második nyilvános, múzeumi könyvtár is. Az első világháborús időszakot a működések bizonytalanná válása miatt nem számítjuk ide, mert

az mindkét könyvtárban korlátozott volt. A második párhuzamos korszak 1960–2012 közé esett, hiszen ekkor a közkönyvtári városi feladatokat egymás mellett a megyei és a városi könyvtár is ellátta, több mint fél évszázadon keresztül.

Miskolc közkönyvtárainak története a XIX. század második feléig nyúlik vissza. A XIX. és XX. század fordulójára a város felekezeti megoszlása a katolikusok és reformátusok között kiegyenlítődött, mégis a legkisebb vallási felekezet, az evangélikusok tartották fontosnak, hogy megnyissák 1878. április 28-án felekezettől függetlenül, a város minden polgára előtt 1876-ban alapított könyvtárukat: az első miskolci nyilvános könyvtárat.

A gyűjteményt *Árva Teőreök Sándor* törvényszéki bíró magánkönyvtára alapozta meg, akinek 1876-os halála után a testvére, *Teőreök Vilma* a könyvtárat a nyilvánosság feltételével az evangélikus egyháznak

adományozta. Az alapító további tárgyi és pénzbeli adományaival gondoskodott a könyvtári bútorokról és a működés fenntartásáról is. A könyvtárat kizárólag helyben lehetett használni, a prézens szolgáltatások azonban ingyenesek voltak. 1901-ben a könyvtár állománya a kiadott kötetkatalógus szerint 7542 művet tartalmazott 10 587 kötetben.¹

Az evangélikus egyház kereteiben működő első miskolci nyilvános könyvtár néhány évtizedes fennállása alatt, 1878 és 1914 között a lehetőségekhez képest aktívan szolgálta a város olvasni vágyó közönségét. Az első világháborút követő években nyilvános könyvtári feladatait fokozatosan átvette a múzeum kereteiben működő könyvtár. Gyűjteménye ma is ugyanott, az egyház lelkészi hivatalában található, a könyvtár névadója az alapító Árvay Teóréok Sándor lett, muzeális ritkaságaival értékes egyházi gyűjteménnyé, tudományos könyvészeti kutatás lelőhelyévé vált.²

1899-ben a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesület nyilvános múzeumot és könyvtárat hozott létre, amelyet a miskolci közkönyvtárak hivatalos elődjének tekintünk. Borsod vármegye törvényhatósága és Miskolc városa az 1898-ban létrejött Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének, valamint az országos szakmai trendeknek a hatására alapította meg 1899-ben a Borsod-Miskolci Közművelődési és Múzeum Egyesületet, kiadta az első alapszabályzatát, egy év múlva a múzeumi bizottság ügyrendjét majd a múzeum katalógusát is.³ A könyvtárat a múzeum terei közé sorolták be, eredetileg szakkönyvtárnak szánták⁴, de mivel a miskolciaknak nem állt rendelkezésre a városban korszerű közkönyvtár (beszámítva az evangélikusok által megnyitottat és működőt is), kényszerűségből a múzeumi könyvtár töltötte be ezt a funkciót a XX. század első felében.

A miskolciak azonban nem igazán voltak megelégedve a párhuzamosan működő (egyházi és múzeumi) nyilvános könyvtárakkal, s ennek a század első felében többször is hangot adtak.

1902-ben a helyi *Szabadság* című lap június 18-i számában a 2. oldalon a *Nyilvános közkönyvtárat Miskolcnak!* című cikk már a címevel is jelezte az olvasóközönség igényeit.⁵ De hiába szerettek volna a miskolciak az Avas-tetőn siklóvasúttal megközelíthető modern Kultúrpalotát és benne nyilvános közkönyvtárat a XX. század első évtizedeiben, ez sajnos nem valósult meg.

Tíz évvel később, 1912-ben, a *Magyar városok statisztikai évkönyve* adatai alapján a 27 törvényhatósági joggal felruházott város között a könyvtárügy fejlettségét tekintve Miskolc a legutolsó helyen állt.⁶

Az első világháború alatt és a trianoni döntést követő években a múzeumi nyilvános könyvtár gyűjteménye hányatott körülmények közé került, majd 1923-ban nyílt meg újra a nagyközönség előtt, hetente háromszor, délután 3–6-ig tartott nyitva.⁷ Kölcsönözni azonban ekkor sem lehetett, a könyvtárat kizárólag helyben lehetett használni.

A XIX–XX. század fordulójától a második világháborúig tartó könyvtártörténetben Miskolc közkönyvtárának sorsa a körülmények tekintetében alig változott, a szűkös elhelyezés, a kevés nyitvatartási idő és a prézens használat egyszerre jellemezte.

A Közgyűjtemények Országos Főfelügyelősége az 1936. évről szóló jelentésében a „könyvtári viszonyokat tarthatatlannak s Miskolc városhoz és Borsod vármegyéhez méltatlannak” tartotta.⁸ A könyvtárügy a miskolci kultúra „egyik legfájóbb sebe” volt ekkor, a helyi *Zsedényi Béla* szerint is.⁹

Sassy Csaba költő 1938-as cikkében a miskolci *Termés* című folyóiratban *Lesz-e városi közkönyvtár?* címmel újra foglalkozik a témával. Egy évvel korábban *Hodobay Sándor* polgármester is fölvetette, hogy a közkönyvtárnak a Kereskedelmi és Iparkamara Erzsébet téri épületébe kellene költöznie, hogy a szűkös körülményekre végre megoldást találjanak.¹⁰ A polgármester javaslata valamivel később, 1952-ben, a megyei könyvtár megalapításával vált valóra.

A második világháborút követő években a könyvtárügy több szálon is újra „napirendre” került, hiszen a városi közkönyvtári ellátás mellett a szakkönyvtári feladatok és a területi ellátás is megoldásra várt. 1947-ben a nyilvános miskolci közkönyvtár még a múzeum épületében, egy kb. 5 x 6 m nagyságú helyiségben működött. A nyitvatartási idő minden nap 9–12 óra és 15–17 óra közé esett.¹¹

1949-ben döntött a város Miskolcon városi könyvtár alapításáról a korábbi Deák (mai Déryné) utcában, mely befogadta a múzeumi nyilvános könyvtár gyűjteményét és néhány éves, rövid működés után megalapozta az 1952 őszén létrejött megyei könyvtár állományát.

A városi könyvtár nem volt hosszú életű, 1952 őszén három könyvtár összevonásával, minisztertanácsi határozat (2042-13/1952. VI. 14. MT.) értelmében megalakult a megyei könyvtár. A három könyvtár (városi, körzeti, technológiai-műszaki) anyagának nagyságáról eltérő adatok állnak rendelkezésre, a források szerint azonban az összevonás eredményeként a megyei könyvtár induló állománya mindenképpen meghaladta a 100–120 ezer kötetet.¹²

Hodobay Sándor polgármester 1937-es javaslatá-

nak megvalósítására, hogy az „öreg” múzeumból a könyvtár költözzön át a Kereskedelmi és Iparkamara épületébe, csak 1952-ben került sor. Ezáltal a XX. századi miskolci közkönyvtári dokumentumok gyűjteményi örököse a városi feladatokat is ellátó megyei könyvtár lett – egyúttal a gyűjtemény jóval nagyobb helyre került a belvárosban, a korábbi Papszeri épület közelében.

Az alapítás évében a könyvtár a Kereskedelmi és Iparkamara Szabadság tér 3. sz. (mai Erzsébet tér) alatti épületébe költözött, kb. 600 négyzetméternyi alapterületre. A könyvtár 1952–1956 között a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács VB Megyei Könyvtára nevet viselte. A városi feladatok mellett a járási, megyei hálózati és szakmai módszertani feladatokat is ellátta. 1952-től már önálló gyermekrészleg, 1954-től könyvtárközi kölcsönzés is működött a könyvtárban. A város lakossága az 1950-es években megközelítette a 110 ezer főt, a forgalmi adatok szerint 1953-ban 2291 beiratkozott olvasó 43 710 kötetet kölcsönzött.¹³ A használói arány ebben az évben a lakosság számához viszonyítva 2%-os volt.

Az 1956 szeptemberétől II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár néven működő intézmény keretéből 1960 január 1-jétől a Miskolci Városi Könyvtár önálló vezetéssel és hat fiókkönyvtárral kivált. Több mint ötven éven keresztül az eredeti anyaintézmény a megyei feladatok mellett a városi nyilvános könyvtári feladatokat is ellátta, így a fiókhálózáttal párhuzamosan működött a városban egészen 2012 végéig, a két – történetileg és gyűjtemény tekintetében is összetartozó – intézmény újbóli összevonásáig. Ez alatt az időszak alatt a városnak valójában két, városi feladatokat ellátó nyilvános közkönyvtára (a megyei és a városi) volt. A közkönyvtári gyűjteményi örökség a szétválás után is a megyei könyvtárban maradt.

2013 januárjától a Miskolci Városi Könyvtár és Információs Központ önálló működése megszűnt, Miskolc Megyei Jogú Város fenntartásában beolvadt a II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár szervezetébe. Ezzel a város közkönyvtára az ország legnagyobb megyei, később megyei hatókörű városi könyvtárává vált. A miskolci, több mint százéves közkönyvtári gyűjteményi örökség újra közös szervezetbe került. Száz évre volt szükség ahhoz, hogy a város könyvtártörténetében a közkönyvtár ügye az 1912-es elmarasztaló, országos utolsó helyről 2012 végére, 2013 elejére, feladatának nagyságát és gyűjteményét tekintve az élvonalba, az ellátott megyei kistéleplülések (2013-ban 297, 2021-ben 331) és a lakosság számában országosan az első helyre kerüljön.

Miskolci könyvtárépületek – lépések egy fejedelmi könyvtár felé

Az 1899-ben alapított múzeumi és könyvtári helyszín a Papszeri régi református iskolaépület lett, mely ma is a város kultúrtörténeti műemléke. 1901 őszen ugyan még csak két szoba és egy nagyterem állt a múzeum rendelkezésére a régi iskolaépületben, ekkor kaptak még két szobát az emeleten,¹⁴ ahol a női kereskedelmi iskolával is osztozniuk kellett, egészen 1927-ig.

A Múzeum első, 1902-ben megnyitott kiállításában a Papszeri épület egyik termében a könyvtári gyűjteményt mutatták be, mely akkor meghaladta a 700 kötetet.¹⁵ Már a XX. század első éveiben fölmerült a múzeum és a könyvtár további bővítésének igénye, illetve új épület vagy épületszárny építése is. A tervezett Kultúrpalota épülete a múzeumot és a nyilvános könyvtárat is magába foglalta volna az Avas-tetőn, de megépítésére nem került sor. A régi épület bővítéséről szóló 1910-es pozitív városi döntés ellenére, telekvita miatt az építkezést elhalasztották, az első világháború kitörése miatt a bővítés nem történt meg. Ekkor a könyvtár a múzeum épületének emeleti részén, a kereskedelmi leányiskola mellett kapott helyet.

1927 jelentős eredményei közé tartozik, hogy a Borsod-Miskolczi Múzeum a Papszeri iskolaépületet teljes egészében birtokba vehette. „Az épület 4 kisebb földszinti szobáckája kivételével 16 terem adott helyet az állandó kiállításnak és a nyilvános könyvtárnak”.¹⁶ A könyvtár olvasóterme és könyvraktára ekkor a földszinten egymás mellett helyezkedett el.

A városi könyvtárnak 1949-től a miskolci Déryné utcai színházépület adott helyet (1952-ig, majd 1960-tól), ahol 1994-ig működött, majd átköltözött a Mindszent tér 2. szám alatt található Doleschall-kúria korábban műemléki, jelenleg helyi védelem alatt álló, a miskolciak által a későbbi tulajdonosról elnevezett, Csendomházként ismert épületbe.

Az 1952 őszen alapított megyei könyvtár lendületesen gyarapodó gyűjteménye hamarosan kinőtte az épületet, ezért az igazgató már 1959-ben fölvetette egy új könyvtárépület megépítésének szükségességét, melynek első tervei 1963-ra elkészültek. Az akkori Tanácsház, mai Városház térre tervezett épület *Kempfer Anna* építészmérnök megyei könyvtár által megvásárolt diplomaterve volt,¹⁷ amely a Városházával szemközti telekre készült, ám az utcafronton az építkezéshez lebontott régi épületek kitárták a panorámát az Avas felé, amelynek látványához a város akkori vezetői ragaszkodtak. Az Avasra nyíló panorámát fontosabbnak tartották a város akkori vezetői, mint a

korszerű könyvtáráépület megépítését, ezért a tervezés újrakezdődött.

Az új, Népkert melletti, jelenlegi épület alapköveté-
lére 1969. október 1-jén került sor, az ÉSZAKTERV
Vállalat építészmérnöke, *Dézsi János* tervdokumentá-
ciója alapján.¹⁸ Az 1972-es évet meghatározónak te-
kinthetjük, hiszen ekkor fejeződött be az első, könyvtár
számára tervezett épület kivitelezése, műszaki átadása
Miskolcon az akkori Felszabadítók útja, mai Görgey
Artúr utca 11. szám alatt. Az új, 4800 m²-es épület át-
adása előtt a megyei és a városi könyvtár vezetői ter-
vetek készítették az intézmények újbóli összevonására,
ez azonban akkor nem történt meg.¹⁹ Az épület átadá-
sára 1972. május 28-án, az Ünnepi Könyvhéttel egy
időben került sor. Az új könyvtár megálmodója a le-
gendás hírű első igazgató, *Szönyi László* volt, a meg-
nyitáskor azonban már nem ő vezette a könyvtárat,
1952 októberétől 1971. december 31-ig tartott vezetői
megbízása.²⁰ Az épületek és alapterületek változásai-
nak tekintetében jelentős százéves eredmény, hogy a
kezdeti múzeumi 1–2 szobás, majd 30 m²-es helyisé-
gekből a könyvtár a Kereskedelmi és Iparkamara 600
m²-es épületébe költözhetett 1952-ben. Nagyságrendi
ugrást jelentett, hogy 20 évvel később a könyvtár szá-
mára elkészült új épület alapterülete 4800 m²-re növe-
kedett. A 2012-es év végi összevonással a megyei és
városi feladatok ellátását együttesen biztosító intéz-
mény összesen már 7248 m²-en nyújthatott könyvtári
szolgáltatásokat.

Gyűjteményi örökség – ex libris Miskolciensis

A Papszeri épület mellett a gyűjteményi örökség lán-
colatában is fontos szerepet töltött be az 1560-ban
alapított református iskola, hiszen ennek könyvtára
egészen 1976-ig folyamatosan az utódgimnáziumok
iskolai könyvtáraként működött, és számos unikumot
megőrzött az utókor számára. Az itt található magyar
kulturális örökségre a megyei könyvtár igazgatója
már 1957-ben felhívta a szakminisztérium figyel-
mét, a tudományos gyűjtemény csak jóval később,
1976-ban került a miskolci nyilvános városi könyv-
tár tulajdonába, és 1979 őszén nyitotta meg kapuit a
miskolciak előtt.²¹

A gyűjteményi örökség legkorábbi unikumát a miskol-
ci református líceumnak egykori diákja, *Chyk Mihály*
gesztelyi iskolamester adományozta 1843-ban (más
forrás szerint 1847-ben), 17 ajándékkönyv kíséreté-
ben. Feltehetően az ajándékozó sem tudta, hogy az
egyik kötet borítótáblája egy igen értékes, VIII. szá-
zadi kódextöredéket, kéziratot rejtett. Az *Aldhelm-*, la-

tinus alakban *Aldhelmus-kézirat* az 1693-ban Jénában
megjelent *Justiniani Institutionum libri* IV. kötet per-
gamén kötéstáblájában rejtőzött és Würzburgból került
hozzánk. 1938-tól 1944-ig *Csorba Zoltán* gondozta a
református iskolai könyvtárat, ő fedezte fel *Aldhelmus*
püspök Kr. u. 730 körül írt kéziratos művének tö-
redékét. Az értékes kézirat az 1960-as évtizedben a
Zrínyi Ilona Gimnázium Lévay József Tudományos
Könyvtárának rendezése során került ismét elő, *Bod*
Andor, az ifjúsági könyvtár vezetője és *dr. Hunyady*
József, a tudományos könyvtár vezetője közreműkö-
désével. 1966-ban *dr. Mády Zoltán* publikálta először
a kézirat előtörténetét²² és feltételezhető származását.
Aldhelmus ír hittérítő volt, a kódextöredéknek mindkét
oldalán látható szövege kelta minusculus betűkkel, ún.
insuláris írással, latin nyelven készült. Az egyik olda-
lon egy hitéleti vonatkozású szöveg, a másikon egy
enigma, azaz rejtvénysszöveg található.²³

Harminc évvel később, 1877-ben egy újabb unikum,
kódextöredék került a református iskola gyűjtemé-
nyébe, amelyet *Szeremley József* tiszadobi református
lelkész adományozott egykori iskolájának. A *Miskolci*
töredék néven ismert magyar nyelvemlék korábban a
Vitkovics-kódex része volt, helyi tulajdonosi előtörté-
nete 1864-től ismert. A töredékben óráajtatosság egy
része, breviáriumi órákra osztott passióelmélkedés és
imádság található.²⁴ A XVI. századi református iskolai
gyűjtemény kincsei közül a fenti két kódextöredék ki-
emelkedik, de számos más muzeális értéket, unikumot
is megőrzött. A miskolci közkönyvtári gyűjteményi
örökséget meghatározták a magánszemélyektől kapott
könyvajándékok, -adományok, hagyatékok és a szer-
vezeti változásokkal megörökölt gyűjteményi értékek.
Az 1899-ben alapított múzeumi nyilvános könyvtár
1902-ben mutatta be Papszeri épületének egyik termé-
ben könyvtári gyűjteményét, amely ekkor meghaladta
a 700 kötetet.²⁵ 1910-re az állomány már 4055 kötet-
re növekedett, majd jelentős magánkönyvtári gyűj-
teménnyel gyarapodott *Horváth Lajos* (1824–1911)
főrendiházi tag, országgyűlési képviselő adományával.
1906-tól a könyvtár gyűjteményébe számos tudomá-
nyos folyóirat, közlöny (*Magyar Könyvszemle*,
Századok, *Nyelvtudományi Közlemények* stb.) is fo-
lyamatosan bekerült, amelyeket részben a könyvtári
főfelügyelőség, részben a Magyar Tudományos Aka-
démia biztosított.²⁶

1919-ben az 1667-ben Eperjesen teológiai, filozófiai és
jogi fakultással megalakult kollégium jogakadémiája
Miskolcra költözött, ahol neve Tiszai Ágostai Hitval-
lású Evangélikus Egyházkerületi Jogakadémia lett.
Az Eperjesről Miskolcra való meneküléskor a tanári

könyvtárnak csak egy részét, a kis kézikönyvtárat sikerült átmenekíteni, amely tíz éven keresztül az egyik miskolci állami elemi iskolában nyert elhelyezést. Állománya 1930-ban 2073 mű volt, 3446 kötetben.²⁷ Az első világháborút követő években került a múzeumi könyvtár gyűjteményébe *Lévay József* költő, főszerkesztő, az MTA tagjának (1825–1918) könyvtári hagyatéka is, amely később a róla elnevezett miskolci tudományos, muzeális könyvtár részévé vált.

A gyűjtemény 1927–28-ban újabb értékes adománnyal gyarapodott: *Nyitrai Dániel* (1891–1971) miskolci festőművész öt régi naptárat ajándékozott a könyvtárnak, az állomány így a *Miskolci Nemzeti Kalendárium* és a *Miskolci Közönséges Naptár* további évfolyamaival gazdagodott.²⁸

1928. február 1-jén a *Szendrey*-hagyaték is a múzeumi könyvtár gyűjteményébe került, amely az 1930-as évek elején már 16 619 kötetet tartalmazott. A hagyatékban számos unikum szerepelt, többek között *Benkő Sámuel Topographia oppidi Miskoltz* című műve is, mely a város orvostörténeti, közegészségügyi leírása, helyrajza. A várostörténeti monográfia szerzője, Szendrey János (1857–1927) történész könyvtárából a mű első (1782-es) és második (1818-as) kiadása mellett más muzeális kötetek is megtalálhatóak a közkönyvtári gyűjteményi örökségben.²⁹

1941-ben a múzeumi könyvtár gyűjteménye 25 419 kötetet tartalmazott, az évtized végén pedig 26 ezer kötettel került be az 1949-ben újjászervezett Miskolci Városi Könyvtár állományába.

Az 1949-ben megalakult városi könyvtár gyűjteményébe a múzeumi könyvtár átadott anyagán kívül az Eperjesről 1919-ben áttelepített, időközben megszűnt Evangélikus Jogakadémia könyvtára, néhány kisebb egyesületi könyvtár, *dr. Hacker Ervin* (1888–1945) jogakadémiai tanár hagyatéka, valamint a kitelepített családoktól összegyűjtött magánkönyvtári anyag is bekerült. Utóbbi egy részét a családok később (1957-ben) visszakérhették, visszakaphatták a megyei könyvtártól, de erre csak egyetlen esetben került sor. A Jogakadémia Könyvtárának a városi könyvtárba való átadását a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium 1533-1/1950. VI. 1. sz. rendelete határozta el, amelyet számos jogakadémiai tanár és hallgató támogatott a gyűjtemény megmentése érdekében. A jogakadémia könyveiben elhelyezett ex librisek a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár példányaiban ma is őrzik az egykori tulajdonos emlékét.³⁰

A gyűjteményi örökségben tulajdonbélyegzőkkel és ex librisekkel dokumentáltan megtalálhatóak a Borsod-Miskolci Múzeum nyilvános könyvtári anyagá-

ból átmentett állományának, a Miskolci Jogakadémiai Könyvtár könyveinek és az egykori Műszaki Dokumentációs Központ Központi Műszaki Könyvtára miskolci fiókkönyvtári hagyatékának példányai, esetenként tulajdonosi bejegyzései is. A megyei könyvtár alapítását követően a Népkönyvtári Központtól, majd az Országos Könyvtári Központtól átengedett példányok között számos tulajdonosi kuriózum is megtalálható a helytörténeti ritkaságok mellett, például *Horthy Miklós* könyvtárának néhány példánya, vagy a Csornai Prépostság Könyvtárának könyvei.

A későbbiekben jelentős gyűjteményi gyarapodást és őrzési kötelezettséget jelentett az a tény, hogy a megyei könyvtár 1978–1998 között, regionális szerepkörben, húsz éven keresztül részesült az országos kötelezpéldány-szolgáltatásból. Az ezáltal több mint félmillió nagyságrendet elérő gyűjtemény teljes számítógépes feldolgozására az 1998–2018 közötti húsz évben került sor.

2018. április 30-án a II. Rákóczi Ferenc Könyvtár egy miskolci gyűjtő, *Barna György* örökösétől megvásárolta közel 2000 darabos miskolci képeslapgyűjteményét, amellyel a könyvtár régi képeslapgyűjteménye meghaladta a nyolcezer egységet.³¹

A miskolci közkönyvtári gyűjteményi örökség nagysága az 1899-es alapításkor induló 700 kötetes gyűjteményről a század közepére megközelítette a 26 000 kötetes állományt, mely a különböző könyvtártípusok összevonásával meghaladta a 100 ezres kötet nagyságot. 1976-tól a miskolci örökség részévé vált az egykori református iskola (líceum) muzeális gyűjteménye is. A különböző szervezeti keretekben (iskolai, városi, körzeti, megyei, műszaki-technológiai és tudományos) működő könyvtárak ezeket a gyűjteményeket egymás utódjaként megörökölték és az utókor számára folyamatosan átmentették.

A XX. század végére a gyűjtemény nagysága elérte a félmillió kötettszámot, a XXI. század első két évtizede alatt pedig meghaladta az egymillió gyűjteményi egységet, benne 37 ezer muzeális dokumentummal, köztük kódextörredékekkel, ősnymtatvánnyal, unikumokkal.

A *Rákóczi*-család egyik jelmondata, bibliai idézete – „*Nem azon múlik, aki törtet, vagy aki akar, hanem a könyörülő Istenen*” – hűen tükrözi a miskolci „fejedelmi”, II. Rákóczi Ferenc Könyvtár változásait, gyűjteményének sorsát, örökségének hányattatásait és unikumainak sokszor csodával határos megmaradását.

Irodalmi hivatkozások

1. PRÓKAI Margit. Mérföldkövek Miskolc közkönyvtárainak 140 éves történetében. == A Herman Ottó Múzeum évkönyve, 58–59. (2019–2020). Miskolc: HOM, 2020. p. 446. ISSN 0544-4225
2. Uo.
3. VOIT Krisztina. Adalékok a miskolci Herman Ottó Múzeum első évtizedeinek történetéhez == A Herman Ottó Múzeum évkönyve, 38. (1999). Miskolc: HOM, 1999. p. 1276. ISSN 0544-4225
4. Uo.: p. 1277.
5. PRÓKAI, i.m. p. 447.
6. DOBROSSY István, szerk. – STIPTA István, szerk. Miskolc története. 2. köt. 1918-tól 1949-ig. Miskolc: BAZ. M. Levéltár, 2007. p. 407. ISBN 978-963-9311-21-3
7. Uo.
8. VOIT Krisztina. Adalékok, i. m. p. 1287.
9. ZSEDÉNYI Béla. Miskolc szellemi élete és kultúrája. Miskolc: Magyar Jövő Nyomdaüzem és Lapkiadóvállalat Részvénytársaság, 1929. p. 89.
10. KIS Józsefné, szerk. Miskolc város közkönyvtárának története, 1899–1999. Miskolc: Miskolci Városi Könyvtár, 2001., p. 33–34. ISBN 963-00-9270-0
11. PRÓKAI Margit – VENYIGÉNÉ MAKRÁNYI Margit. 60 év a Megyei Könyvtár életéből: Könyvtártörténeti „kolligátum” a II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár életéből, 1952–2012. Miskolc: II. Rákóczi Ferenc Megyei Könyvtár, 2012., p. 13. ISBN 978-963-9645-08-0, ISSN 1787-7202
12. Uo.: p. 19.
13. PRÓKAI – VENYIGÉNÉ, i. m. p. 22.
14. VOIT, i. m. p. 1274.
15. DOBROSSY István, főszerk. Miskolc története. 2. köt. 1848-tól 1918-ig. Miskolc: BAZ. M. Levéltár, 2003. p. 934. ISBN 963-9311-21-9
16. DOBROSSY – STIPTA, i. m. p. 397.
17. PRÓKAI – VENYIGÉNÉ, i. m. p. 45.
18. GERŐ Gyula – PRÓKAI Margit. Borsod-Abaúj-Zemplén megye könyvtártörténeti kronológiája. Miskolc: II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár, 2021. p. 95. ISBN 978-963-9645-15-8
19. GERŐ – PRÓKAI, i.m. p. 104.
20. PRÓKAI – VENYIGÉNÉ, i. m. p. 52.
21. GERŐ – PRÓKAI, i. m. p. 54, 122, 131.
22. MÁDY Zoltán. A miskolci Aldheim-töredék. == A Miskolci Herman Ottó Múzeum Közleményei 7. (1966) július, p. 12–16.
23. GERŐ – PRÓKAI, i. m. p. 11.
24. GERŐ – PRÓKAI, i. m. p. 6.
25. DOBROSSY, i. m. p. 934.
26. VOIT, i. m. p. 1281.
27. GERŐ – PRÓKAI, i. m. p. 30.
28. KIS, i. m. p. 30.
29. PRÓKAI, i. m. p. 447.
30. PRÓKAI, i. m. p. 448.
31. GERŐ – PRÓKAI, i. m. p. 231.

(Beérkezett: 2021. május 22.)

Európa ege alatt. Szemelvények a 16–19. századi magyarságból

Kamarakiállítás az Országos Széchényi Könyvtárban
2021. 10. 26 – 2021. 11. 26.

Magyarország tölti be 2021 májusa és novembere közt az Európa Tanács elnöki tisztjét. Ebből az alkalomból a könyvtár a Régi Nyomtatványok Tárának anyagából időszaki kamarakiállítást rendez. A gróf Apponyi Sándor Hungarica-gyűjteményéből válogatott útleírások segítségével nyugat-európai utazók nyomán járhatják be a látogatók a kora újkori Magyar Királyság vidékeit.

(Forrás:

<https://www.oszk.hu/kiallitasok/europa-ege-alatt-szemelvenyek-16-19-szazadi-magyarsagkepbol>
2021. 10. 20.)